

8. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42. / Zymnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhma rezultata obrazovaniya (*Key competences – new paradigm of educational result*), Y. A. Zymnyaya. Higher education today, 2003, № 5, pp. 34-42. [in Russian].

9. Сучасний словник іноземних слів / Уклад. О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789 с. / Suchasnyy slovnyk inozemnykh sliv (*Modern dictionary of foreign words*), Comp. A. I. Skopenko, T. V. Tsybalyuk. K., Dovira, 2006, 789 p. [in Ukrainian].

10. Ягупов В. В. Компетентностный подход к профессиональному образованию / В. В. Ягупов // Отечественная и зарубежная педагогика. – №2(5) – 2012. – С. 48-54. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.rsu.edu.ru/blog/wp-content/uploads/2013/09/LZ_RAO_N1_13.pdf. / Yahupov V. V. Kompetentnostnyy podkhod k professyonalnomu obrazovaniyu (*Competence approach to professional education*). National and foreign pedagogy, №2(5), 2012, pp. 48-54. [in Russian].

11. Зельницький А. М. Вища військова освіта – проблема гарантування якості / А. М. Зельницький // Вісник НАОУ. – 2012. – № 1(26). – С. 23–25. / Zelnytskyi A. M. Vyshcha viiskova osvita – problema harantuvannia (*Higher military education – the problem of quality assurance*), Bulletin of NDAU, 2012, № 1(26), pp. 23-25. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «19» квітня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «10» травня 2017 р.

Рецензенти:

Галус О. – доктор педагогічних наук, професор

Романишина Л. – доктор педагогічних наук, професор

Зельницький Андрій – провідний науковий співробітник науково-дослідного управління проблем розвитку військової освіти та науки центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, кандидат педагогічних наук, професор, e-mail: andnik0808@gmail.com

Zelnytskyi Andriy – leading scientific researcher of the scientific-research department of the problems of military education development and science of the military-strategic researches center of National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, candidate of pedagogical sciences, professor, e-mail: andnik0808@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Зельницький А. Дефінітивний аналіз понять «якість освіти» і «компетентність», їх інтерпретація, удосконалення змісту та особливості введення в науковий обіг сфери вищої військової освіти / Андрій Зельницький // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 66–71.

Cite this article as:

Zelnytskyi A. Defintive Analysis of the Concepts of «Quality of Education» and «Competence», their Interpretation, Improving of the Content and Features of Introducing into the Scientific Circulation the Sphere of Higher Military Education, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 66–71.

УДК 378.014(045)

БОГДАН КРИЩУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький, Хмельницька
гуманітарно-педагогічна академія)*

BOHDAN KRYSHCHUK,

*candidate of pedagogical sciences, associate professor
(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi
Humanitarian-Pedagogical Academy)*

orcid.org/0000-0002-9999-5356

Розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття

Development of Schooling in Podillia Region at the Beginning of the XIX Century

Перед вітчизняною історико-педагогічною наукою сьогодні постає чимало завдань щодо розкриття історичного плину розвитку системи освіти на українських землях. Особливої актуальності набувають питання регіонального плану, яким чином розвивалася система освіти, зокрема і шкільництва, в різних регіонах України на різних історичних етапах.

У статті зроблено спробу розкрити розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття, в час досить економічно, соціально та політично складний. Вказано на основні законодавчі акти, які впливали на розвиток шкільництва; на політику уряду щодо заснування

та функціонування шкіл; типи загальноосвітніх навчальних закладів, які існували в Подільській губернії досліджуваного періоду.

Зазначено основні етапи розвитку шкільництва, а також особливості цього процесу.

Ключові слова: розвиток, шкільництво, освіта, освітні заклади, Поділля, XIX століття.

Today, before the national historical-pedagogical science, a lot of problems arise in relation to the revealing of the historical course of the development of education system in Ukraine. Particularly relevant is the issue of the regional plan, how the system of education, including schooling, developed in different regions of Ukraine at different historical stages.

The article attempts to reveal the development of schooling in Podillia region at the beginning of the XIX century, at the time rather economically, socially and politically complicated. The article refers to the main legislative acts that have influenced the development of schooling; the government policy as for the establishment and functioning of schools; types of general educational institutions that existed in the Podillia province of the investigated period.

The basic stages of school development, as well as the peculiarities of this process have been indicated.

Key words: development, schooling, education, educational establishments, Podillia, XIX century.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Розбудова системи вітчизняної освіти неможлива без врахування позитивного історичного досвіду. Акцентуючи увагу на тих змінах, які сьогодні відбуваються в освіті, варто звернути увагу і на історичний плин освітньої системи України, зокрема й у контексті її окремих регіонів.

Офіційні документи в галузі освіти (Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті, Концепція національного виховання, Концепція громадянського виховання та ін.) орієнтують на всебічне вивчення досягнень системи освіти минулих років з метою виокремлення та узагальнення досвіду роботи щодо формування національної свідомості, поширення освіти і культури серед широких верств українського населення. У державних документах акцентується увага на невіддільності освіти від національного ґрунту, на необхідності проведення історико-педагогічних досліджень, метою яких повинно стати розкриття та активне використання культурно-освітньої спадщини українського народу, орієнтованої на формування висококультурної, національно свідомої особистості. А тому на часі актуалізація історико-педагогічних проблем, пов'язаних із розвитком і утвердженням національної системи освіти та культури.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблема розвитку освіти на різних теренах України в різні історичні періоди хвилювала багатьох науковців, які досліджували її різноманітні аспекти. Серед них варто відзначити публікації Л.Березівської, Л.Вовк, Н.Гупана, В.Майбороди, М.Левківського, Н.Дічек, О.Сухомлинської та. Регіональна історико-педагогічна наука, зокрема Подільська, представлена науковими напрацюваннями В.Адамського, Л.Анохіної, Ю.Блажевича, А.Боднар, О.Завальнюка, Т.Зузяк, Г.Мітіна, Л.Пісоцької, І.Сесака, Ю.Телячого, І.Шоробури та ін. У їхніх дослідженнях актуалізуються різнопланові питання розвитку освіти на Поділлі, чинники які впливали на вищезначений процес, та інші ключові аспекти, які загалом визначали поступальний рух освіти.

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття розвитку шкільництва на Поділлі на початку XIX століття.

Виклад основного матеріалу... Варто погодитись із думкою А.Боднар про те, що значні зміни, що відбулися наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст. у соціально-економічній, суспільно-політичній і духовно-культурній сферах України та її регіонів, зокрема Подільському, були зумовлені, з одного боку, внутрішніми потребами; з іншого – посиленням ролі і значення освіти в суспільному житті. До того ж, на них вплинули демократичні європейські процеси та політика царизму, спрямована на поглинення Наддніпрянщини в державний організм Російської імперії, яка покрила цивілізаційним впливом всі сфери її суспільного життя, включаючи освітню [3].

Цілком зрозуміло, що розвиток капіталізму вимагав збільшення числа грамотних людей, спеціалістів для промисловості, сільського господарства, транспорту і торгівлі та інших галузей народного господарства. Відсталість Поділля, як і країни в цілому, в галузі початкової освіти перетворилася у гальмо на шляху дальшого розвитку країни. Тому царизм був змушений рахуватися з вимогами передової громадськості у галузі освіти, а також з об'єктивними потребами економічного і культурного розвитку країни. І тому царизм у цілому не випадково зробив деякі поступки у розширенні системи освіти [9, с.6].

Дослідник церковних шкіл в Україні В.Перерва зазначає, що «вельми важливим регіоном у політиці Російської імперії стало приєднане Правобережжя, де влада до першого в XIX ст. польського повстання йшла назустріч бажанням місцевої польської шляхти та духовенства навчати

своїх дітей. В останній літній день 1807 р. імператор Олександр II підписав «Устав для приходських училищ в губерніях Волинской, Киевской и Подольской», в першому параграфі якого стверджувалося про те, що «істинне просвітництво базується на освіті серця та розповсюдженні сили розуму. Приходські училища є єдиними закладами для убогих дворян, для ремісників та для селян» [8, с.34].

Як зазначає відомий дослідник освіти в Україні С. Сірополко, початок нового століття (XIX) в царській Росії позначився заснуванням (1802 р.) міністерств, у тому числі і Міністерства народної освіти. Думка про заснування такого міністерства належала В. Каразіну, який був у гуртку близьких осіб до молодого царя Олександра I. Міністром освіти був призначений П. Завадовський [10, с. 232].

Згідно з правилами 24 січня 1803 р., при Міністерстві освіти було утворено Головне управління школами. Головне управління складалося з шістьох осіб, кураторів шкільних округ, а керівником справ головного управління був В.Каразін. Українські губернії щодо освітніх справ було поділено поміж шкільними округами: Волинська, Київська та Подільська губернії належали до Віленської шкільної округи, на чолі якої стояв поляк А.Чарторийський, а решту українських губерній було віднесено до Харківської шкільної округи, – на чолі її стояв також поляк С.Потоцький [10, с. 233]. Головне управління школами встановило замість попередніх головних, середніх і малих шкіл такі типи шкіл: гімназії – в кожному губернському місті, догляд за ними мав належати університетові; повітові школи – принаймні по одній в кожному губернському і повітовому місті, догляд за ними мав належати директорові гімназії; парафіяльні («приходські») школи по селах, догляд за ними мав належати управителеві повітової школи [10, с. 233].

Загалом, в кінці XVIII – на початку XIX ст. в Правобережній Україні склалася система державного управління за зразком Російської імперії. Коли було утворено міністерство освіти, то під його егідою почала формуватись нова мережа навчальних закладів. До неї входили навчальні заклади чотирьох типів:

- парафіяльні училища, які призначалися для дітей найнижчих станів;
- повітові училища для дітей дворян, купців, державних службовців, заможних ремісників;
- класичні повні гімназії і неповні-прогімназії найпоширеніший тип середньої школи;
- ліцеї, університети – вищі учбові заклади.

Найбільше відкривалось платних приватних пансіонів для дітей дворян [1; 6].

Початкові школи Поділля та їх створення, як складової частини державної системи шкільної освіти, сягає початку ХХІ ст., коли у 1803 р. Міністерство народної освіти видало так звані «Попередні правила» про організацію шкіл в Росії, а в 1804 р. було опубліковано «Статут учбових закладів, що відповідають університетам». Чільне місце у новій шкільній системі освіти поряд з університетами та гімназіями зайняли повітові та парафіяльні училища. Народні училища називались приходськими і термін навчання в них був один рік. Пізніше було видано ще ряд нових законів про початкові школи [9, с.28].

Як було вищезазначено, у 1804 р. було введено Статут навчальних закладів на Поділлі, відповідно почали відкриватися парафіяльні і повітові училища Міністерства народної освіти. Лише за один рік в губернії було відкрито 21 училище, в тому числі в таких містах як Вінниця, Брацлав, Кам'янець-Подільський та ін. [4, с.39].

Окрім того, цікавим є той факт, що у 20-х роках XIX ст. на Поділлі виникли окремі початкові школи взаємного навчання, що діяли за методом Белла і Ланкастера, названі ім'ям одного із засновників цього методу. Суть його полягала в тому, що при навчанні читання, письма й арифметики учитель вибирав із кращих учнів собі помічників, яким доручав засвоєне ними безпосередньо пояснити певній групі учнів. Це давало можливість навчати велику кількість учнів при одному учителі. Утім подібна практика проіснувала тут не довго [5, с. 273].

З прийняттям нового Статуту середніх і нижчих навчальних закладів (1828 р.) було різко обмежено свободу творчості і самодіяльності в навчальному процесі. Відповідно до нього освіта стала становою. Кожен тип школи мав давати завершальну освіту для дітей того стану, для якого він призначався. Наступність між початковою, середньою і вищою школами, яка передбачалася Статутом 1804 р., було ліквідовано. Діти нижчих станів мали доступ лише до церковнопарафіяльних шкіл. Для дітей купців, ремісників, міщан створювалися трикласні повітові училища з широким курсом навчання. Гімназії залишалися привілейованими навчальними закладами для дворянських дітей [4, с.39; 7].

Після польського повстання 1831 р., Головний штаб Його Імператорської Величності повідомив міністерству народної освіти, що в навчальних закладах Південно-Західного краю існує чимало таємних польських товариств (серед трьохсот шкіл більшість були католицькими або ж уніатськими). Імператор видав повеління «о закритті училищ в Киевской, Подольской и Волинской губерниях», і протягом 1831–1832 рр. в правобережному регіоні було ліквідовано 245 нижчих та середніх навчальних закладів – саме тому до 1857 р. їх залишилося лише 52. Ці суто католицькі

навчальні заклади згодом було повелено замінити тільки світськими (державними) школами. Під час ліквідаційного процесу влада намагалася знайти спосіб для заповнення утвореного нею ж освітньої прогалини й було вирішено на противагу одиничним католицьким школам відкрити державні парафіяльні навчальні заклади [8, с.43].

Радикальні реформи імператора Миколи I на цьому не завершилися. У 1835 р. було затверджено нове «Положення про навчальні округи», яке разом із виданим 26 червня 1835 р. «Статутом імператорських російських університетів» завершило перетворення системи управління і керівництва навчальними закладами. На основі царських указів 1831–1835 рр. був свідомо зроблений розрив між університетом і школою. Очевидно такими своїми діями імператор намагався зробити вищу освіту ще більш недоступною для середніх, а особливо нижчих верств населення. Цим самим попереджуючи поширення вільнодумства та націоналістичних поглядів серед молоді, аби в майбутньому не повторювались повстання, подібні таким, як польське 1830–1831 рр. [5, с. 274].

Варто звернути на увагу тезу Л.Баженова про те, що царизм особливо 30-х рр. XIX ст. почав інтенсивно насаджувати на Поділлі «русское начало». Середні навчальні заклади були в цьому надійною опорою. Великодержавна, русифікаторська політика царизму активно втілювалась у середніх навчальних закладах. Відбувався процес «зросійщення» українців, поляків, євреїв та молоді інших національностей. Не дивлячись, в цілому, на реакційну політику царизму в галузі середньої освіти, діючі навчальні заклади, все ж таки принесли відповідну користь населенню краю [2, с.4].

Щодо кількості навчальних закладів на Поділлі на середину XIX ст., то відмітимо, що відповідно до статистичних даних про кількість народних шкіл і учнів у них за 1850 р., Подільська губернія мала один із найнижчих показників (143 школи, 4432 учні, що становило 0,25 учня на 100 душ населення) – гірші показники були лише у Волинській губернії (76 шкіл, 3558 учнів, 0,23 учня на 100 душ населення). В той час як Катеринославська губернія – 161 школа, 9652 учня, 0,92 учня на 100 душ населення; Київська – відповідно 142 школи, 9114 учнів, 0,5 учня на 100 душ населення; Херсонська – 168 шкіл, 8704 учня, 0,8 учня на 100 душ населення [10, с. 340].

Досліджуючи освітні трансформації на Поділлі наприкінці XVIII – в першій половині XIX століття А.Боднар виділяє три етапи змін в шкільництві краю. На першому (1793–1803 рр.) розгалужена мережа парафіяльних шкіл, які були осередками освіти і духовності подолян, зникла в горнилі адміністративно-територіальних і конфесійних перетворень. Збережені заклади опинилися на грані виживання та умовах посилення впливу поляків і контролю російською владою. В другому періоді (1803–1831 рр.) подільське шкільництво функціонувало в умовах суперечливого реформування. З одного боку, вони увійшли в підпорядкування попечителя Віленського навчального округу А.Чарторийського і візитатора Т.Чацького, які виявляли турботу про розширення їх мережі і доступу дітей до освіти для ополячення краю та утвердження в ньому польської народності; з іншого – зі створенням Міністерства освіти відкриття, фінансування, кадрове забезпечення, відкриття й діяльність різних типів шкіл відбувалось під контролем центральної та місцевої влади й зростаючої залежності від держави. Це супроводжувалося неодноразовими заборонами навчати селянських дітей. Третій етап перетворень (1831 – початок 50-х рр.) відзначався масовим закриттям польських, повною ліквідацією уніатських шкіл, витісненням з навчального процесу польської й утвердженням російської мови, розширенням початкової та зародженням середньої освіти, уніфікацією її мережі і управління, а головне – остаточною зміною парадигми навчання та виховання. У часі це співпало з підпорядкуванням подільського шкільництва Харківському, а з 1832 р. – Київському навчальному округу, першочерговим завданням попечителя якого було встановлення суворого контролю за існуючими закладами освіти» [3].

Аналізуючи розвиток освіти на Поділлі в кінці XVIII – на початку XIX століття, Т. Зузяк виділяє такі її особливості:

– неоднорідний соціально-етнічний склад населення Поділля свідчить про те, що освіту на той час могли здобути переважно заможні та середні верстви населення, в якому українці мали дуже малий відсоток;

– надзвичайно низька освіченість українського населення, переважно селян, які не мали змоги отримувати освіту у школах губернії;

– ліберальна політика російського уряду в регіоні, перших десятиліть XIX століття, дозволила керуватись окремими законодавчими актами в галузі освіти, ухваленими саме для Поділля;

– приналежність території Поділля до юрисдикції інших держав не сприяла становленню національної системи освіти;

– продовжуючи політику колонізації краю, розпочався курс на русифікацію місцевого населення [5, с. 275].

Висновки... Загалом період початку XIX століття у контексті розвитку шкільництва на Поділлі можна охарактеризувати як доволі неоднорідний та неоднозначний. Зазнавши фактичної руйнації

на початкових етапах, згодом шкільництво на Поділлі почало набувати розвитку у контексті державної політики царату.

Список використаних джерел і література/References:

1. Анохіна Л. С. З історії освіти у М. Вінниці (II половина XIX – початок XX ст.) [Електронний ресурс] / Л. С. Анохіна. – Режим доступу : <http://muzey.vn.ua/node/106>. / Anokhina L. S. Z istorii osvity u M. Vinnytsi (II polovyna XIX – pochatok XX st.) (From the History of Education in the ity Vinnytsia) Electronic resource]. Mode of access: <http://muzey.vn.ua/node/106>. [in Ukrainian].
2. Баженов Л. В. Передмова / Л. В. Баженов // У кн. : Сесак І.В. Освіта на Поділлі : у 2-х ч. / І. В. Сесак. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 1999. – Ч. II Середні навчальні заклади Поділля у другій половині XIX – на початку XX ст. – 184 с. / Vazhenov L. V. Peredmov (Introduction) // In : Sesak I.V. Osvita na Podilli. Kamianets-Podilskiy, Abetka, 1999. Chapter II. 184 s. [in Ukrainian].
3. Боднар А. М. Освітні трансформації на Поділлі наприкінці XVIII – в першій половині XIX століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / А. М. Боднар. – Кам'янець-Подільський, 2015. – 20 с. / Bodnar A. M. Osvitni transformatsii na Podilli naprykintsy XVIII – v pershii polovyni XIX stolittia (Educational Transformations in Podillia Region at the End of the XVIII – the First Half of the XIX Century). Kamianets-Podilskiy, 2015. 20 s. [in Ukrainian].
4. Вороліс М. Г. Освітній та культурний розвиток Поділля в XIX ст. / М. Г. Вороліс, О. М. Вороліс // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського : зб. наук. праць. Сер. : Історія. – Вінниця, 2002. – Вип. 4. – С. 38–40. / Vorolis M. H., Vorolis O. M. Osvitnii ta kulturnyi rozvytok Podillia v XIX st. (Educational and Cultural Development of Podillia Region in the XIX Century) // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Vinnytsia, 2002, Vyp.4. S. 38–40. [in Ukrainian].
5. Зузяк Т. П. Розвиток освіти в Подільській губернії в кінці XVIII на початку XIX століття / Т. П. Зузяк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2014. – Вип. 38. – С. 271–276. / Zuziak T. P. Rozvytok osvity v Podilskii hubernii v kintsy XVIII na pochatku XIX stolittia (Development of Education in Podillia Province at the End of the XVIII Beginning of the XIX Century) // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. 2014, Vyp. 38. S. 271–276. [in Ukrainian].
6. Історія Української РСР. – К., 1978. – Т. 3.– С. 194. / Istorii Ukrainskoi RSR (History of Ukrainian SSR). Kyiv, 1978, T. 3. S. 194. [in Ukrainian].
7. Москаленко Н. В. Розвиток навчальних закладів з XIX ст. та система управління школи / Н. В. Москаленко // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 4. – С.141. / Moskalenko N. V. Rozvytok navchalnykh zakladiv z XIX st. ta systema upravlinnia shkoly (Development of the Educational Establishments since the XIX Century and the System of School Management) // Pedahohika i psykholohiia. 1994, № 4. S.141. [in Ukrainian].
8. Перерва В. Церковні школи в Україні кінця XVIII – початку XX ст. : забутий світ : [моногр.] / Володимир Перерва. – Біла Церква : видавець О.Пшонківський, 2014. – Т. I Загальна частина. – 576 с. + 32 с. іл. / Pererava V. Tserkovni shkoly v Ukraini kintsia XVIII – pochatku XX st.: zabutyi svit (Church Schools in Ukraine at the End of the XVIII – Beginning of the XX Century : Forgotten World). Bila Tserkva, vydavets O.Pshonkivskiy, 2014, T. I. 576 s. [in Ukrainian].
9. Сесак І. В. Освіта на Поділлі : у 2-х ч. / І. В. Сесак, Г. Д. Мітін. – Кам'янець-Подільський, 1996. – Ч. I Початкові школи Поділля у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. – 152 с. / Sesak I. V., Mitin H. D. Osvita na Podilli (Education in Podillia Region). Kamianets-Podilskiy, 1996, Ch. I. 152 s. [in Ukrainian].
10. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – К. : Наукова думка, 2001. – 912 с. / Siropolko S. Istorii osvity v Ukraini (History of Education in Ukraine). Kyiv, Naukova dumka, 2001. 912 s. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «16» березня 2017 р.

Стаття прийнята до друку: «18» квітня 2017 р.

Рецензенти:

Руснак І. – доктор педагогічних наук, професор

Телячий Ю. – доктор історичних наук, професор

Кришчук Богдан – начальник наукового відділу, доцент кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: kryshchuk84@gmail.com

Kryshchuk Bohdan – head of the scientific department, assistant professor of the department of pedagogy of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, candidate of pedagogical sciences, associate professor, e-mail: kryshchuk84@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Кришчук Б. Розвиток шкільництва на Поділлі на початку XIX століття / Богдан Кришчук // Педагогічний дискурс. – 2017. – Вип. 22. – С. 71–75.

Cite this article as:

Kryshchuk B. Development of Schooling in Podillia Region at the Beginning of the XIX Century, *Pedagogical Discourse*, 2017, Issue 22, pp. 71–75.